

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

AUTORSKÁ PRÁVA A ILEGÁLNÍ STAHOVÁNÍ

Metodický materiál pro pedagogické pracovníky

**Národní centrum bezpečnějšího internetu
2012**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

AUTORSKÁ PRÁVA A ILEGÁLNÍ STAHOVÁNÍ
METODICKÝ TEXT

AUTORSKÁ PRÁVA
A ILEGÁLNÍ STAHOVÁNÍ
PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

AUTORSKÁ PRÁVA A ILEGÁLNÍ STAHOVÁNÍ

Metodický materiál pro pedagogické pracovníky

1. Popis problematiky

Úvod aneb co s metodikou

Internet slouží jako úložiště množství autorských děl v různých formách. Můžeme se setkat s díly písemnými, filmovými, zvukovými, obrazovými. Jejich společným jmenovatelem je digitální podoba. Dají se proto snadno zejména stahovat, kopírovat, šířit. Nikoliv ale neomezeně, neboť podléhají ochraně autorských práv. Protože mnoho dětí a teenagerů ochranu autorských práv považuje za zbytečnou a nerespektuje ji, je důležité je poučit o možných důsledcích porušování autorských práv. Metodický materiál, který se Vám dostává do rukou, by Vám měl být oporou při začlenění tématu ochrany autorských práv online do výuky.

Autorská práva osobnostní

Rozlišujeme tzv. autorská práva osobnostní a majetková. Osobnostní práva náleží vždy autorovi a zahrnují právo rozhodnout o zveřejnění díla (tj. jeho zpřístupnění veřejnosti, např. zveřejněním prostřednictvím internetu na sociální síti) a právo na osobování si autorství včetně případného způsobu uvedení autora (to ovšem znamená zároveň právo autora bránit se proti přisvojení si autorství někým jiným).

Dále má autor právo svolit ke změně nebo jinému zásahu do svého díla a právo na jeho užívání jinými osobami bez snižování jeho hodnoty (včetně práva tzv. autorského dohledu). Tato práva mohou být (a v některých případech jsou automaticky ze zákona) upravena odlišně. Tak je tomu např. u smluvních licencí, zaměstnaneckých děl nebo audiovizuálních děl.

Osobnostní práva autora by měla být vždy jednoznačně respektována

Jednoduše řečeno, nikomu se nelíbí, když někdo vydává jeho dílo za své (jako když někdo opíše referát spolužáka a pak jej vydává za svůj vlastní) nebo ho bez souhlasu autora zveřejní (např. najdete na internetu svou nepovedenou slohovou práci).

Zánik autorských práv osobnostních

Osobnostních práv se autor nemůže vzdát, zanikají jeho smrtí. Po smrti autora se však ochrany před osobováním si autorství jinou osobou než skutečným autorem a ochrany užití díla pouze způsobem nesnižujícím jeho hodnotu mohou domáhat tzv. osoby blízké (tj. příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní – viz ust. § 116 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) nebo právnická osoba sdružující autory či příslušný kolektivní správce podle autorského zákona (zákon č. 121/2000 Sb.).

Autorská práva majetková

K majetkovým právům autora patří především právo dílo užít (resp. udělit oprávnění dílo užít jiné osobě) a právo na odměnu. Jiná osoba než autor může dílo užít pouze zákonem stanoveným způsobem (např. v rámci citační nebo smluvní licence).

Za užití díla se podle autorského zákona (zákon č. 121/2000 Sb.) považuje zejména právo na rozmnožování díla, právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla a právo na sdělování díla veřejnosti (zejména právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla, právo na vysílání díla rozhlasem či televizí, právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla a právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla).

Zánik autorských práv majetkových

Co se týče převoditelnosti autorských práv majetkových, ani těchto se nemůže autor vzdát (obdobně jako autorských práv osobnostních), avšak může udělit další osobě oprávnění dílo užít (poskytne jí tzv. licenci, ať už za úplaty či nikoliv).

Autorská práva v pedagogické praxi

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo:

- cituje ve svém díle v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů,
- zařadí do svého samostatného díla vědeckého, kritického, odborného nebo do díla určeného k vyučovací účelům, pro objasnění jeho obsahu, drobná celá zveřejněná díla,
- užije zveřejněné dílo v přednášce výlučně k účelům vědeckým nebo vyučovacími či k jiným vzdělávacím účelům.

(Roubal, P.: Informatika a výpočetní technika pro střední školy. Brno: Computer Press, 2011, str. 75)

Vždy je však nutné uvést:

- jméno autora, nejde-li o dílo anonymní nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnosti,
- název díla a pramen.

Z toho vyplývá, že:

- pokud užíváme díla při výuce ve škole (tj. výlučně k vyučovací účelům), je možno užít celé dílo (viz bod c),

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- b) pokud vytvoříme dokument (prezentaci, text), který vystavíme na webu, jedná se o zveřejnění (našeho) samostatného díla a cizí díla můžeme použít pouze v odůvodněné míře (viz bod a), vždy musíme uvést jméno autora, název díla a pramen,
- c) obrázky používáme vždy celé, můžeme je bez ohledu na práva autora užívat pouze pro vyučovací účely.

Obrázky v dílech, která zveřejníme (web apod.) je tedy možno použít:

- a) své vlastní kresby či fotografie (pozor na práva osob a značek),
- b) z volně dostupných zdrojů, u kterých je užití výslovně povoleno,
- c) po zajištění souhlasu autora (případně majitele autorských práv).

Jestliže žák použije ve své práci cizí text, je to v pořádku, pokud:

- a) jasně odliší svůj vlastní text od použitého,
- b) splní povinnost danou autorským zákonem, tj. správně uvede bibliografickou citaci.

Co je to autorské dílo

Autorské dílo podléhající autorskému zákonu je každé vědecké a umělecké dílo (včetně díla literárního, hudebního, fotografického, audiovizuálního atp.), které je výsledkem tvůrčí činnosti a je nějak zachyceno (např. jako počítačový soubor).

Je jím také počítačový program (je-li původním výtvořem autora) a databáze (pokud byla vytvořena kreativně), encyklopedie atp. (tzv. dílo souborné). Dílem je i výsledek tvůrčího zpracování jiného díla (např. překlad článku). Autorským dílem už ale není myšlenka, literární postava nebo námět v představě spisovatele atp., které dosud nejsou nijak zachyceny (např. na CD).

Forma autorského díla

Formu může mít autorské dílo různou. Autorský zákon (zákon č. 121/2000 Sb.) výslovně uvádí dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické (k tomu viz ustanovení § 2 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů).

Dílem se rozumí též původní počítačový program (software) a databáze jakožto souborné dílo (je-li výsledkem tvůrčí činnosti).

Co je to autorský zákon

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autorský zákon (zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů) upravuje zejména:

- **práva autora k jeho dílu a související práva**
(práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu),
- **právo pořizovatele k jím pořízené databázi,**
- **ochranu práv podle autorského zákona,**
- **kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským.**

Užití díla a sdělování díla veřejnosti

Užití díla se vztahuje na jeho originál i kopie a je jím zejména rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování a tzv. sdělování veřejnosti.

Pod sdělováním veřejnosti se skrývá především zpřístupňování v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, nebo jakkoliv tak, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase dle své chuti (zejm. tedy přes internet). Sdělováním veřejnosti může být např. koncert „na živo“, jeho přenos televizí nebo umístění jeho záznamu na internet.

Autorský zákon v digitálním světě

I v digitálním světě musí uživatelé respektovat autorská práva. Každý člověk může pro svou osobní potřebu vytvářet kopie autorských děl, tedy např. do svého mp3 přehrávače nahrát zakoupené album oblíbené skupiny. Pokud ale nosič (např. DVD s filmem) obsahuje nějakou ochranu proti kopírování, uživatel ji nesmí obejít (a udělat si tedy kopii).

Volné užití

Fyzická osoba může dílo užít, není-li účelem užití dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu (a pokud tím dotčenému autorovi nevznikne neospravedlnitelná újma na jeho oprávněných osobnostních nebo majetkových zájmech). Hovoříme o tzv. „volném užití“.

Proto může pro svou osobní potřebu uživatel také autorská díla např. i stahovat z internetu (např. film). Dotyčný je však nesmí poskytovat žádným způsobem dál, tj. nesmí je:

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- šířit (dát kamarádovi),
- rozmnožovat (dělat další kopie),
- a především sdělovat veřejnosti (dát na internet).

Může se tedy např. podívat na stažený film s několika vybranými kamarády u sebe v bytě, ale nesmí jej promítat na večírku, kam může přijít skoro kdokoliv (v takovém případě už by se totiž jednalo o tzv. sdělování díla veřejnosti).

Nelze ale stahovat, ani jiným způsobem kopírovat žádný počítačový software nebo elektronickou databázi, a to ani pro svou osobní potřebu, pokud se nejedná o tzv. freeware, tedy software poskytnutý autory k volnému užití.

Pro zjištění, zda se jedná o autorským zákonem dovolené užití díla, se používá tzv. tříkrokový (či třístupňový) test (k tomu viz dále).

Stahování z internetu a P2P sítě

Ne každé stahování z internetu je legální. Problémové jsou zejména tzv. P2P sítě (peer to peer), obecně považované za nelegální hned ze dvou důvodů.

Aby mohl uživatel stahovat jejich obsah, musí nejprve dát přístup ostatním uživatelům k části obsahu svého počítače – obsah takto zpřístupněný je tímto způsobem sdělován veřejnosti a obvykle se jedná o obsah stažený pouze pro osobní potřebu.

Druhým důvodem je fakt, že právě stahovaný obsah je při stahování zpřístupněn ostatním uživatelům a platí o něm proto totéž – stahovaný obsah, v našem případě autorské dílo chráněné autorským zákonem (zákon č. 121/2000 Sb.), je současně zpřístupněn k dalšímu stažení ostatním uživatelům, a tedy neoprávněně sdělován veřejnosti.

Stahující uživatel se tak může dopustit i trestného činu, a to porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle ust. § 270 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.), přičemž za takové jednání hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a v nejzávažnějších případech trest odnětí svobody na tři léta až osm let.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hudba, video, software...

Autorský zákon v ČR rozdílně upravuje stahování hudby a videa na jedné straně a počítačových programů na druhé (ROUBAL, P., str. 75).

- Hudbu a video můžeme získat a užít pro osobní potřebu, nesmíme je ale šířit, a to ani zdarma, zakázaná je také veřejná produkce.
- Software (komerční) nesmíme ani ukládat na disk počítače, nelegální je samozřejmě také odstraňování ochrany proti kopírování programů.
- Načíst do svého webu cizí obrázky nebo video je nelegální, pokud to licenční podmínky webu nepovolují (jako např. u youtube.com).

Piráctví se trestá

Dojde-li porušením autorských práv nezletilou osobou k majetkové škodě (např. škoda způsobená autorovi nezaplacením autorské odměny v souvislosti s rozšiřováním kopií jeho díla), odpovídá za ni nezletilý, který je schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, společně a nerozdílně s tím, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled. Jestliže dotyčný nebyl schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, odpovídá za škodu pouze ten, kdo nad ním je povinen vykonávat dohled. Osoba vykonávající dohled se může zprostit této odpovědnosti, jestliže prokáže, že dohled nezanedbala.

Sankce za piráctví

Porušení autorských práv ve větší míře (např. zpřístupňování autorsky chráněných filmů stažených z internetu) už může zakládat odpovědnost za trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi. Za to hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (např. počítače). Dále může soud uložit např. trest obecně prospěšných prací. Pokud se takového jednání dopustila trestně neodpovědná osoba, nepůjde sice o trestný čin, ale i v takovém případě může soud uložit zabránění věci (opět např. počítače, odkud dotyčný hříšník filmy zpřístupňuje).

Porušení v menší míře (např. ojedinělé poskytnutí staženého filmu kamarádovi) může i bez dalšího porušení autorských práv zakládat přestupek, za nějž lze uložit pokutu až do 150.000 Kč, resp. 100.000 Kč v případě „pouhého“ obcházení ochrany autorských práv (např. samotného prolomení ochrany proti kopírování) nebo např. při umožnění nebo usnadnění porušování autorského práva jinou osobou např. změnou elektronické informace o správě práv k dílu (samozřejmě pokud k takové změně nesvolí sám autor).

Do kina za stovky tisíc

Pokuta 150.000 Kč za „pirátskou distribuci“ filmu? Právě takový trest vyměřil soud devatenáctiletému mladíkovi, který v kině při promítání natočil film Simpsonovi ve filmu. Nahrávku navíc zpřístupnil prostřednictvím internetu, odkud si ji stáhlo množství dalších uživatelů. Mladík nakonec vyvázl ještě „dobře“, neboť původním trestem mělo být odnětí svobody na 9 měsíců a způsobená škoda byla vyčíslena na 5,5 milionu korun.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Informace např. zde: <http://pcworld.cz/ostatni/pokuta-150-000-kc-za-natoceni-simpsonu-5444>

Malá ryba také ryba

Porušování autorských práv netrestá jen Česká republika, ale i ostatní státy. Pokuty a jiné vyměřené tresty mohou být i mnohonásobně přísnější, jak na vlastní kůži okusila např. Američanka Jammie Thomas, které soud uložil pokutu přes čtyři miliony korun za nelegální sdílení 24 skladeb. Případ Jammie Thomasové http://zpravy.idnes.cz/zena-sdilela-po-siti-hudbu-dostala-milionovou-pokutu-p0h/zahranicni.aspx?c=A071005_143050_zahranicni_adb).

Zátahy proti českým pirátům

Mohlo by se zdát, že policie nemá ve zdánlivě anonymním světě internetu příliš šancí vypátrat pachatele, ale není tak zcela bezzubá. Kromě obvyklých způsobů pátrání po důkazech (včetně např. domovní prohlídky nebo odnětí věci – třeba počítače) má v případě internetu též možnost požadovat údaje o skutečném telekomunikačním provozu. Příklad popsán v článku: http://zpravy.idnes.cz/zena-sdilela-po-siti-hudbu-dostala-milionovou-pokutu-p0h-zahranicni.aspx?c=A071005_143050_zahranicni_adb. Další případ v ČR zde: <http://www.ifpicr.cz/index.php?rubrika=1181>.

Trvání majetkových autorských práv

Majetková autorská práva trvají po dobu autorova života a ještě 70 let po jeho smrti (počítáno případně od smrti spoluautora, který ostatní přežil). Není-li autor znám, trvají majetková autorská práva po dobu 70 let od prvního zveřejnění díla. U audiovizuálního díla (tj. např. film) se počítá doba 70 let od smrti posledního přeživšího z následujících osob: režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvláště vytvořené pro užití v audiovizuálním díle. Po skončení trvání těchto majetkových práv může již dílo každý volně užít bez omezení (nadále však platí zákaz osobování si autorství díla, povinnost užívat dílo pouze způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a povinnost uvést jméno autora při užití díla, je-li to obvyklé, nejedná-li se o dílo anonymní).

Citační licence

Chceme-li použít část něčího díla, můžeme tak učinit v rámci tzv. citace. Při používání cizích autorských děl (např. citace v referátu) je vždy nutné uvést zdroj, ze kterého čerpáme, a to i v případě, že zdrojem je např. text uvedený na internetu. Zároveň lze použít jen nejmenší možnou část díla, která je dostačující k ilustraci toho, co chceme říci, ukázat atp. Použijeme

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

např. větu nebo úryvek, kousek filmu, nikoliv však celé dílo. Pokud je dostatečně ilustrační jediné dílo jako celek, pak ho použít můžeme celé, avšak jediné za předpokladu, že ho použijeme jako součást vlastního díla (zároveň vlastní dílo nesmí spočívat pouze v použití cizího díla).

Třístupňový test

Tzv. třístupňový test slouží k určení, zda je dílo užito dovozeně či nikoliv.

- Prvním krokem je zjištění, zda se jedná o výjimku předvídanou zákonem (např. oprávněné užití školního díla nebo třeba volné užití).
- Dalším krokem je zjištění, zda dílo není užito v rozporu s běžným způsobem užití díla.
- Problematický bývá až třetí, závěrečný krok, ve kterém je třeba potvrdit, zda nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Na takové rozhodnutí pak má vliv z velké části skutečnost, jakou formu má pořízená kopie – např. u tiskové kopie není vznik nepřiměřeně újmy autorovi příliš pravděpodobný, opačně je tomu však u elektronické kopie, která umožňuje masové využití a zpřístupňování veřejnosti.

V praxi ovšem nelze jednoznačně říci, zda je samotné pořízení elektronické kopie, stejně tak jako tiskové či jiné obecně protiprávní či nikoliv. Stejně tak je tomu při posuzování počtu pořízených kopií. Vždy je třeba posoudit konkrétní případ, a nelze tedy předem např. říci, že pořízení jedné kopie je v pořádku, zatímco více kopií již nikoliv (mohu např. udělat kopii svého oblíbeného alba pro přehrání v autě, jinou pro domácí užití, jinou pro přehrávání v mp3 přehrávači atp.).

Citační normy

Při citování díla (nejen cizího, ale i vlastního, pokud autor cituje např. svůj vlastní článek zveřejněný v časopise) je nutné dbát některé z tzv. citačních norem. Nemusí stačit naučit se a nadále používat jen jednu citační normu, neboť může být požadována jiná (např. nakladatelství může vyžadovat použití konkrétní citační normy, která je jednotná ve všech publikacích tohoto nakladatelství, ale která se zároveň odlišuje od citační normy používané jiným nakladatelstvím). Ovšem i v případě, kdy není vyžadována konkrétní citační norma (ať už třeba nakladatelstvím, školou, pedagogem), je třeba v rámci jednoho díla dodržet zvolenou citační normu (tzn. zvolit si jednu dle vlastní úvahy a té se v daném díle držet).

Pozornost je třeba věnovat nejen vlastnímu textu citace, ale i jeho formátování: různé citační normy se liší např. psaním částí textu kurzívou nebo tučně, používáním diakritiky atp.

Současná pravidla citace uvádí norma vydaná Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví ČSN ISO 690. Jak je však uvedeno výše, ne vždy je nutné dodržet veškeré její požadavky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

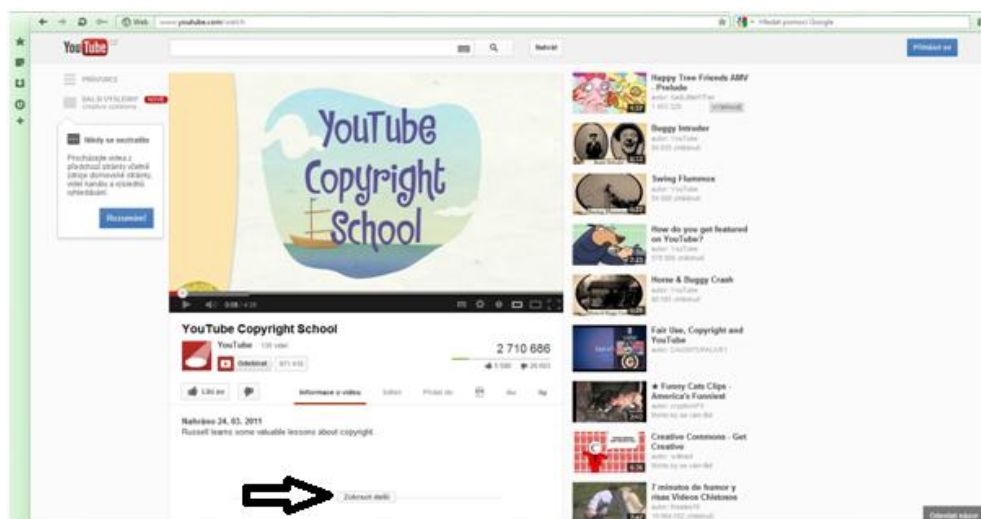
CCC a jiné licence

U některých autorských děl se lze setkat se zvlášť upraveným způsobem ochrany, příznivějším pro ostatní uživatele. Jedná se o různé licence a tzv. open source software nebo freeware.

Poměrně rozšířené je používání licencí CC (Creative Commons). Autor zveřejněním díla opatřeného touto licencí dává svolení k dalšímu použití svého díla, případně s dílčím omezením dle zvolené písmenné zkratky:

- **CC-BY** = použití, změna a šíření díla je podmíněno uvedením zdroje
- **CC-NC** = možné jedině nekomerční použití, změna a šíření díla
- **CC-ND** = dílo lze použít a šířit, ale nikoliv měnit
- **CC-SA** = použití, změna a šíření díla je podmíněno stejnou licencí (odvozené dílo musí být opět pod licencí CC-SA)
- variace kombinací výše uvedených pravidel (např. **CC-BY-SA**).

Pod CC licencí funguje např. Wikipedie, ale CC režim je možné zvolit třeba i při vkládání videa na Youtube (zda se jedná o video zveřejněné v rámci CC nebo v rámci standardní Youtube licence, se dozvíte pod záložkou „Informace o videu“ umístěnou pod okénkem s videem).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

U softwaru se lze setkat s tzv. OSS (Open Source Software) – např. Mozilla Firefox, Linux, Open Office. Kód takového softwaru je veřejně přístupný a lze ho libovolně používat, upravovat, doplňovat atp. V případě tzv. freewaru jde o volně stažitelný/kopírovatelný software.

Citace nebo použití obsahu wikipedie ve vlastních dílech

Děti často citují Wikipedii a jiné internetové zdroje, především pak ve školních referátech (v těchto případech je Wikipedie zdaleka nejčastější), aniž by ji však uváděly jako zdroj.

I zde ale musí dodržovat autorská práva, tedy buď citovat Wikipedii v rámci citační licence (tzn. s uvedením autora a zdroje a při splnění podmínky použití nejmenší možné citované části), anebo použít v rámci Creative Commons licence, ke které se Wikipedie hlásí.

Konkrétně jde o CC-BY-SA – tedy „uveďte autora a zachovejte licenci“.

Tzn. obsah Wikipedie lze použít za předpokladu uvedení autora a umožnění šíření vlastního díla ve stejném režimu. Wikipedie je ovšem specifickým zdrojem *per se*, a proto se může lišit i její citace s ohledem na to, že se na ní podílí velké množství autorů. Obvykle se proto jako jméno autora a zdroj uvádí název článku a fakt, že se jedná o součást Wikipedie.

Sama Wikipedie nabízí speciální stránku, díky které můžete rychle vytvořit citaci jejího článku pouze na základě názvu, a to hned podle několika citačních norem. Výsledkem je nabídka několika forem citací (viz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Speci%C3%A1ln%C3%AD%3ACitovat&page=Wikipedia%3ACitov%C3%A1n%C3%AD+Wikipedie>):

- **ISO 690-2 (1):**
 - Příspěvatelé Wikipedie, Wikipedie: Citování Wikipedie [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 24. 10. 2012, 09:17 UTC, [citováno 9. 01. 2013]
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AD_Wikipedie&oldid=9198437
- **ISO 690-2 (2):**
 - Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Wikipedie:Citování Wikipedie [online]. c2012 [citováno 9. 01. 2013]. Dostupný z WWW:
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AD_Wikipedie&oldid=9198437
- **APA:**
 - Wikipedie:Citování Wikipedie. (24. 10. 2012). Wikipedie: Otevřená encyklopedie. Získáno 11:47, 9. 01. 2013 z
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AD_Wikipedie&oldid=9198437
- **MLA:**
 - „Wikipedie:Citování Wikipedie.“ Wikipedie: Otevřená encyklopedie. 24. 10. 2012, 09:17 UTC. 9. 01. 2013, 11:47
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AD_Wikipedie&oldid=9198437
- **MHRA:**
 - Příspěvatelé Wikipedie, 'Wikipedie:Citování Wikipedie', Wikipedie: Otevřená encyklopedie, 24. 10. 2012, 09:17 UTC,
<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AD_Wikipedie&oldid=9198437> [získáno 9. 01. 2013]
- **Chicago:**
 - Příspěvatelé Wikipedie, „Wikipedie:Citování Wikipedie,“ Wikipedie: Otevřená encyklopedie,
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AD_Wikipedie&oldid=9198437 (získáno 9. 01. 2013)
- **CBE/CSE:**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **Příspěvatelé Wikipedie.** Wikipedie:Citování Wikipedie [Internet]. Wikipedie: Otevřená encyklopedie; 24. 10. 2012, 09:17 UTC [cited 9. 01. 2013]. Dostupné na:
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AAD_Wikipedie&oldid=9198437
- **Bluebook:**
 - Wikipedie:Citování Wikipedie,
http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wikipedie:Citov%C3%A1n%C3%AAD_Wikipedie&oldid=9198437 (naposledy navštíveno 9. 01. 2013)

Školní a zaměstnanecké dílo, školní licence

Autorský zákon umožňuje užití díla při školních představeních, v nichž účinkují výlučně žáci, studenti nebo zaměstnanci školy. Zakotvuje dále tzv. školní licenci, v jejímž rámci škola může využít k výuce či své vnitřní potřebě (v obou případech jediné nekomerčně) tzv. školní dílo svého žáka, tzn. takové jeho dílo, které bylo vytvořeno v souvislosti s vyučováním (podmínkou je tedy existence díla vytvořeného žákem, právní vztah žáka ke škole a fakt, že dílo bylo vytvořeno v rámci plnění školních či studijních povinností ve vztahu k dané škole). Použití školního díla pro vnitřní potřeby školy podléhá tzv. tříkrokovému testu a je možné pouze při splnění citačních povinností (autor, zdroj). Zvláštní úprava platí také pro tzv. dílo zaměstnanecké, k němuž vykonává majetková práva zaměstnavatel.

Úřední a zpravodajská licence

Dílo je možné užít ve veřejném zájmu pro úřední účely, tj. např. pro účely soudního řízení. Dále je možné užít je v rámci zpravodajské licence, tj. při informování o nějaké aktuální události (např. novinový článek o právě probíhající výstavě výtvarných děl, kde se objeví i fotografie zachycující některá díla). Takové zachycené dílo se musí vázat k události samé, o níž je referováno, a tato událost musí být aktuální. Ovšem i v těchto případech je nutno použít tzv. tříkrokový test a je-li to možné, zároveň uvést autora díla a jeho zdroj.

Výjimky ve veřejném zájmu

Ochrana poskytnutá autorským díkům je v některých případech omezena s ohledem na veřejný zájem. Je tomu tak v případě úředního díla (a jeho návrhu a jiné přípravné úřední dokumentace), sněmovních a senátních publikací, obecních kroniky, státních symbolů a symbolů jednotek územních samospráv a jiných takových děl. Pod obdobnou výjimku spadají také výtvary tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo (a nejde o anonym nebo pseudonym). To je ovšem podmíněno užitím takového díla jen tak, aby to nesnížilo jeho hodnotu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kopírování pro účely školní výuky

Při tvorbě vlastního díla (pracovních listů, prezentací pro interaktivní tabule apod.) je možné v rámci citační licence (viz výše) použít výňatky z jiného díla, ovšem s řádnou citací zdroje. Pozor však na kopírování učebnic pro žáky. Škola může použít kopie učebnic pouze pro svou vnitřní potřebu, tj. pouze pro své zaměstnance – učitele (jsou-li tyto učebnice součástí jejího fondu). Žáci nemají jinou možnost než si učebnice zakoupit či pořídit jejich kopie každý pro svou vlastní potřebu samostatně.

Co by měly děti vědět o autorských právech

- Ochrana autorských děl je zakotvena v autorském zákoně a týká se autorských děl včetně softwaru.
- Kopii autorského díla lze vytvořit a užít pouze nekomerčně pro osobní potřebu (to však neplatí pro software – jeho kopírování je ilegální, pokud nejde o nezbytnou záložní kopii). Výjimkou jsou různé volné licence, které stanoví volnější pravidla.
- Výňatek z díla lze použít v rámci citační licence při dodržení určitých pravidel: použití nejmenší možné část díla + řádné uvedení citovaného zdroje (autor, web atp.).
- Nelegální sdílení autorských děl je protiprávní a může být i trestné.
- Při užívání cizích autorských děl by každý měl mít na paměti, že se jedná o výsledek tvůrčího úsilí konkrétních osob a respektovat jejich ochranu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Slovníček pojmů:

- **Zaměstnanecké dílo** = dílo, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem
- **Školní dílo** = dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole
- **Úřední dílo** = právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin
- **Veřejnost** = individuálně neurčený okruh osob
- **Sdělování díla veřejnosti** = zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově (včetně zpřístupnění tak, že kdokoli může mít k dílu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí – tedy typicky např. zveřejněním volně přístupně na internetu)
- **Zveřejnění díla** = první oprávněné veřejné přednesení (např. autorské čtení), provedení (tzv. „naživo“ nebo prostřednictvím užití zvukového či zvukově obrazového záznam), předvedení (např. divadelní hra), vystavení (např. obraz v galerii), vydání (např. knižní edice) či jiné zpřístupnění veřejnosti (např. zveřejnění prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě – tedy např. zveřejněním prostřednictvím internetu na sociální síti)
- **Školní dílo** = dílo, které bylo vytvořeno žákem v rámci plnění školních či studijních povinností.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Literatura a důležité zdroje:

http://peworld.cz/ostatni/pokuta-150-000-kc-za-natoceni-simpsonu-5444	Článek: Pokuta 150 000 Kč za natočení Simpsonů
Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)	Autorský zákon
http://zpravy.idnes.cz/zena-sdilela-po-siti-hudbu-dostala-milionovou-pokutu-p0h-/zahranicni.aspx?c=A071005_143050_zahranicni_adb	Článek: Žena sdílela po síti hudbu, dostala milionovou pokutu
Chaloupková, H., Holý, P.: Autorský zákon. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.	Komentář k autorskému zákonu
Roubal, P.: Informatika a výpočetní technika pro střední školy. Brno: Computer Press, 2011.	Učebnice
Telec, I., Tůma, P.: Autorský zákon. Praha: C. H. Beck, 2007.	Komentář k autorskému zákonu
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	Trestní zákoník
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	Občanský zákoník
http://www.unmz.cz/urad/unmz	Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví
http://seznamesn.unmz.cz/Vysledky.aspx	ČSN ISO 690
http://www.citace.com/index.php	Web nabízející službu Generátor citací

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní listy pro pedagogické pracovníky

Pracovní listy jsou součástí metodického materiálu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST č. 1
I. st. ZŠ + II. st. ZŠ + SŠ

POČÍTAČOVÁ ETIKA

Cíl činnosti:

Osvojování si zásad slušného chování na počítači prostřednictvím diskuse, projektu, samostatné práce, domácích úkolů apod.

Časová dotace:

Série devíti vyučovacích hodin (9 x 45 min), kdy je vždy jedna hodina určena jednomu z témat.

Pomůcky:

Jsou určeny záměrem vyučujícího, podle formy hodiny, podle užití metody, podle výstupu z hodiny.

Průběh:

Téma počítačové etiky může být zpracováno v celoročním projektu, jehož koncový výstup může mít nejrůznější podoby a může být prezentován v podobě přednášky, výtvarného díla, jednoduché interní publikace, šotem na školní webové stránce apod.

Za nejvýhodnější považujeme, když se vyučující představí pouze v roli průvodce a prvotního hodnotitele a zpracování jednotlivých témat nechá na samotných žácích. Je jedno, jakou zvolí formu zpracování. Ke každému doporučujeme vést společnou diskusi nad zjištěnými údaji, etickými, právními nebo sociálními problémy apod.

Témata ke zpracování (dle ROUBALA, P., **Informatika a výpočetní technika pro střední školy**, str. 74):

1. Nepoužiješ počítač **k poškození** jiného člověka, ani nebudeš svojí prací na počítači nikoho rušit.
2. **Nenarušíš soukromí** počítačových souborů druhých (nebudeš si je prohlížet).
3. Nepoužiješ počítač **ke krádeži**. (*pozn. – ani k podvodu*)
4. Nepoužiješ počítač k **falešnému svědectví** (falšování důkazů).
5. Nebudeš používat ani kopírovat **cizí software**, za který jsi nezaplatil.
6. Nebudeš používat **cizí počítačové zdroje** bez souhlasu vlastníka nebo bez vhodné náhrady.
7. Nebudeš si **přisvojovat intelektuální výstupy** (nápady) jiných lidí.
8. Budeš přemýšlet o sociálních dopadech programu nebo systému, se kterým pracuješ (Neublížíš tím někomu?)
9. Vždy budeš používat počítač takovým způsobem, který respektuje práva tvých bližních).

PRACOVNÍ LIST č. 2

I. st. ZŠ

DUŠEVNÍ MAJETEK JE TAKÉ MAJETEK

Cíl činnosti:

Pochopení smysluplnosti ochrany duševního vlastnictví. Výsledek nemateriální tvůrčí činnosti je také majetek a je nutné jej respektovat.

Časová dotace:

3 x 45 min, tři nezávislé vyučovací hodiny tematicky propojené v jeden celek.

Pomůcky:

Kopie obrázku „Co se dá ukrást“ (součástí pracovního listu).

Průběh:

Propojující myšlenkou je vědomí, že i nápad, myšlenka někomu patří. Produkt duševní činnosti (hudba, film, obraz, text) vytvořil konkrétní člověk či skupina osob. Jejich práva chrání zákon.

Pracujeme s obrázkem „Co se dá ukrást“. Obrázek lze dokreslovat, dopisovat do něj vlastní zkušenosti s nelegálním stahováním, nejruznější příklady apod.

Seznámení s autorským zákonem, diskuse, poznání, že **neoprávněné užití díla je protiprávní**.

CO SE DÁ UKRÁST

DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ JE TAKÉ MAJETEK

Duševní vlastnictví je jakožto majetek rovněž chráněno, a to autorskými právy.

Rozlišujeme tzv. **autorská práva osobnostní a majetková**. Osobnostní práva náleží vždy autorovi a zahrnují právo rozhodnout o zveřejnění díla a právo na osobování si autorství. To by mělo být vždy jednoznačně respektováno – nikomu se nelíbí, když někdo vydává jeho dílo za své (jako když někdo opíše referát spolužáka a pak jej vydává za svůj vlastní) nebo ho zveřejní (např. najdete na internetu svou nepovedenou slohovou práci). Co se týče tzv. práv majetkových (zejm. právo dílo užít a právo na odměnu), autor může udělit další osobě oprávnění dílo užít (poskytne jí tzv. licenci).

Většina hudby, fotografií, filmů, grafik, které se dají najít na internetu, jsou chráněny autorským zákonem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KRÁDEŽ A ZLODĚJ

V hodině probíhá řízená diskuse na obecné téma krádež. Definuujeme si krádež jako čin, při němž někdo někomu něco vezme bez jeho svolení a přivlastní si to (na rozdíl od nedovolené výpůjčky a dobrovolného vrácení půjčeného).

Krádež je často omlouvána jako výpůjčka:

... Petr vzal sestře z pokladničky peníze, utratil je, nevrátil je sám od sebe, když se na to přišlo, tvrdil, že si je pouze půjčil, vůbec nebyl schopen pochopit, že udělal něco nesprávného...

Otázky žákům k diskusi: „Vrátil by je? ... Pokud ne, o co by se vlastně jednalo? Stala se ve třídě někdy podobná událost?“

Žáci uvádějí příklady: krádež v obchodě – doma – v tramvaji, diskuse na toto téma, možno směřovat i k intimnějšímu okruhu, zda oni sami někdy něco ukradli, bez dovolení si vypůjčili, jak se situací naložili.

Stejně tak **NEOPRÁVNĚNÉ UŽITÍ DÍLA JE PROTIPRÁVNÍ.**

Volný rozhovor na téma ilegální stahování z internetu v žakově okolí (starší sourozenci, starší spolužáci, rodiče apod.)

Upozornění na **etické a právní** principy nakládání s cizím duševním vlastnictvím a produkcí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST č. 3 II. st. ZŠ a SŠ

AUTORSKÁ PRÁVA A PRAKTIKY JEJICH PORUŠENÍ

Cíl činnosti:

Přijetí informace, že užití díla, v tomto případě zejména hudby a videa, je možné pro osobní potřebu, nelze je však šířit nebo veřejně předvádět.

Časová dotace:

2 x 45 min, práce jednotlivců a skupiny

Pomůcky:

Obrázek „Jsem borec – jsem jednička!“, čistý papír formátu A4, psací potřeby

Průběh:

1. Práce s texty formou brainstormingu. Vysvětlení pojmů, objasňování, hledání příkladů.

Texty:

***Autorský zákon** upravuje práva autora k jeho dílu a související práva, tj. např. právo výrobce zvukového a zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu, a dále např. ještě ochranu těchto práv a jejich kolektivní správu.*

***Autorské dílo** podléhající autorskému zákonu je každé vědecké a umělecké dílo (vč. literárního, hudebního, fotografického, audiovizuálního atp.), které je výsledkem tvůrčí činnosti a je nějak zachyceno (např. jako počítačový soubor). Je jím také počítačový program (je-li původním výtvořem autora) a databáze (pokud byla vytvořena kreativně), encyklopedie atp. (tzv. dílo souborné). Dílem je i výsledek tvůrčího zpracování jiného díla (např. překlad článku), ale nikoliv myšlenka, literární postava nebo námět v představě spisovatele atp., které dosud nejsou nijak zachyceny (např. na CD).*

Za užití díla se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hudbu a video můžeme získat a užít pro osobní potřebu, nesmíme je ale šířit, a to ani zdarma, zakázaná je také veřejná produkce.

2. Práce s obrázkem, skupiny (optimálně po čtyřech žácích):

Skupiny pracují s obrázkem, vyjadřují se k jednotlivým bublinám. Žáci hledají názorový kompromis, názory formulují a zapisují. V následné třídní diskusi prezentují mluvčí skupin výsledky, ke kterým dospěli.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list č. 3: obrázek

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST č. 4 II. st. ZŠ a SŠ

NORMY PRO CITOVÁNÍ Z KNIH A ON-LINE ZDROJŮ

Cíl činnosti:

Nácvik dovedností citovat ze zdrojů dle příslušných norem.

Časová dotace:

2 x 45 min, práce skupiny, jednotlivců

Pomůcky:

Projektor, interaktivní tabule, nejlépe PC učebna, čisté papíry formátu A4, psací potřeby, publikace.

Průběh:

1. vyučovací hodina

Sumarizace poznatků o citacích, práce se vzory (dle ROUBAL, P.: „*Informatika pro střední školy: Teoretická učebnice*“, Brno, Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-3228-9., str. 76):

Norma pro citování zdrojů: **ČSN ISO 690**.

a) citace z literatury, příklad:

ROUBAL, Pavel. *Informatika pro střední školy: Teoretická učebnice*. Brno, Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-3228-9.

- Jméno (přesněji příjmení) autora se píše velkými písmeny, za ním je čárka a křestní jméno malými písmeny. Tituly se nepíší. Za jménem je tečka.
- Název knihy se často píše *kurzívou*. Za názvem je tečka.
- Místo, vydavatel a rok vydání. Za skupinou je jako vždy tečka.
- ISBN – jednoznačné číslo knihy.

b) citace z elektronického zdroje, příklad:

BRDIČKA, Bořivoj. *Pozitivní dopad počítačových her zpochybněn*[online].[cit.2008-11-10]. Dostupný z URL: <http://www.spomocnik.cz/index.php?id-document=2284>>.

- Jméno (přesněji příjmení) autora se píše velkými písmeny, za ním je čárka a křestní jméno.
- Název článku se většinou píše *kurzívou*.

Materiál vznikl v rámci projektu OP VK Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- V hranatých závorkách se uvede [online].
- V hranatých závorkách se uvede datum, kdy byl článek citován [rok-měsíc-den].
- URL jednoznačná adresa článku na webu. Text Dostupný z: není povinný, je však vhodný. Pokud je citát v elektronickém dokumentu (webu, prezentaci), měl by fungovat jako *odkaz* na uvedenou stránku.

2. vyučovací hodina

Žáci samostatně:

1. vyhledají normu ČSN ISO 690 a zběžně ji prostudují (jedná se pouze o orientační seznámení, aby věděli, že existuje a jak vypadá),
2. sestavují správné bibliografické citace, minimálně 5 příkladů, jak z odborné literatury, tak z beletrie,
3. sestavují citace u webové stránky a u obrázku staženého z webu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST č. 5
II. st. ZŠ a SŠ

ILEGÁLNÍ STAHOVÁNÍ

Cíl činnosti:

Komplexní poučení o protiprávní činnosti, ilegálním stahování.

Časová dotace:

3 x 45 min, tři vyučovací hodiny zabývající se daným tématem

Pomůcky:

PC učebna, záznamový arch, psací potřeby

Průběh:

1. hodina

- práce s textem článku, který z praktického hlediska popisuje problematiku ilegálního stahování
- řízená diskuse

2. hodina

- individuální vyhledávání na internetu: vše související s heslem „ilegální stahování“
- žáci si vybírají fakta, která je zaujmou, činí si poznámky

3. hodina

- práce se zjištěnými fakty z druhé vyučovací hodiny
- brainstorming na téma „**Škodlivost ilegálního stahování, v čem spočívá**“
- diskuse, která by měla vyústit v konsens, který bude formulován do motta, hesla, sloganu

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list. Č. 5, článek:

„Podle ředitelky České protipirátské unie může být i v naší zemi stahování multimediálního obsahu z internetu protiprávní.

Protiprávního jednání se dopustí nejen člověk, který na internet umístí pirátskou kopii filmu, hudby či softwaru, ale ve většině případů i ten, kdo si kopii stáhne. V on-line rozhovoru na webových stránkách České televize to dnes uvedla ředitelka České protipirátské unie (ČPU) Markéta Prchalová.

Aby bylo stahování dat z webu v souladu se zákonem, musí podle Prchalové splňovat takzvaný třístupňový test: musí jít o jednu kopii uveřejněného díla pro osobní potřebu a stažení nesmí být v rozporu ani s běžným užitím díla, ani se zájmy autora.

"Současná stahování už přitom (posledním) dvěma podmínkám ve většině nevyhovují, protože lidi stahují z nelegálních zdrojů, jsou přímo závislí na protiprávním jednání jiné osoby, navíc stahují díla, která jsou oprávněně uváděna pouze v kinech," prohlásila Prchalová.

Takové stahování prý sice není přímo trestným činem, může se ale prodražit.

"Porušením občanskoprávní normy vznikne škoda, za kterou je 'sosač' (stahující) odpovědný. A pokud je hodně aktivní, může být taková škoda vysoká," vysvětlila Prchalová.

Závažnějším prohřeškem je prý stahování pirátských kopií v rámci takzvaných peer to peer (P2P) sítí. "Je třeba si uvědomit, že některé P2P sítě v technologickém postupu zahrnují současně se stahováním i sdílení díla s jinými osobami," uvedla Prchalová. V takovém případě pak člověk jen nestahuje, ale i poskytuje kopie dalším uživatelům sítě.

Boj proti internetovým pirátům je prý v České republice méně efektivní než v západní Evropě, podle Prchalové se ale stav mění k lepšímu. "První vlašťovky už přece jen máme - za sdílení filmů byly pravomocně odsouzeny již tři osoby," uvedla Prchalová.

"Ročně vyšetřujeme kolem tisícovky případů, v trestním řízení se jich řeší cca přes 200. Trestní řízení trvá určitou dobu, ale ročně evidujeme kolem padesátky odsuzujících rozsudků či trestních případů. Další stovky případů se řeší ve správním či přestupkovém řízení," doplnila Prchalová.,,

„Z porušení autorského zákona v pátek policisté obvinili devatenáctiletého mladíka z Kaplice na Českokrumlovsku, který údajně v kině pořídil záznam amerického snímku Simpsonovi ve filmu. Nelegální záznam filmu pak prý umístil na internet. Díky spolupráci ČPU a policie byl mladík údajně dopaden již tři dny od podání trestního oznámení. Nyní mu hrozí šest měsíců až pět let vězení a peněžitý trest až pět milionů korun.“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroj: http://technet.idnes.cz/i-v-cesku-muze-byt-stahovani-filmu-a-hudby-nelegalni-fh3-/sw_internet.aspx?c=A070823_110042_sw_internet_vse

Pozn: Uvedený článek zahrnující rozhovor s ředitelkou České protipirátské unie obsahuje některé nepřesnosti, k tomu blíže viz zejm. Tříkrokový test.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST č. 6 II. st ZŠ a SŠ

DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ JE TAKÉ MAJETEK

Duševní vlastnictví je jakožto majetek rovněž chráněno, a to autorskými právy.

Cíl činnosti:

Vytváření respektu k duševnímu vlastnictví a výsledkům tvůrčích činností jakožto majetku druhého.

Časová dotace:

písemný domácí úkol, 45 min skupinová diskuse

Pomůcky:

Průběh:

Práce s textem a příběhem formou písemné domácí práce, eseje. Všichni studenti dostanou níže uvedený text a příběh s otázkami.

Text:

*Rozlišujeme tzv. **autorská práva osobnostní a majetková**. Osobnostní práva náleží vždy autorovi a zahrnují právo rozhodnout o zveřejnění díla a právo na osobování si autorství. To by mělo být vždy jednoznačně respektováno – nikomu se nelíbí, když někdo vydává jeho dílo za své (jako když někdo opíše referát spolužáka a pak jej vydává za svůj vlastní) nebo ho zveřejní (např. najdete na internetu svou nepovedenou slohovou práci). Co se týče tzv. práv majetkových (zejm. právo dílo užít a právo na odměnu), autor může udělit další osobě oprávnění dílo užít (poskytne jí tzv. licenci).*

Zadání pro žáky:

Vžijte se do některé z následujících situací:

Vymysleli jste lék, který je schopen vyléčit většinu typů rakoviny, napsali jste vynikající scénář, natočili jste super hit.

- Někdo Váš lék podrobil chemické analýze, začal jej vyrábět a prodávat.
- Někdo použil Váš scénář a natočil úspěšný film, který má velkou návštěvnost
- Někdo hraje Váš hit bez Vašeho svolení pořád dokola a nic Vám za to neplatí

Ve všech případech jste byli připraveni o značné částky peněz.

Formulujte své názory na základě otázek:

- 1) Jak se cítíte?
- 2) Jak zareagujete?
- 3) Dáte všem zdarma k dispozici produkty své duševní činnosti? Pokud ne, proč?‘‘

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V domácím úkolu zpracují žáci esej, úvahu, zamyšlení se nad odborným textem a příběhem.

Následující vyučovací hodina:

S texty se pracuje v další hodině, probíhá zjištění:

- a) jak žáci většinou reagovali,
- b) zda se dokázali ve svých úvahách přiblížit odbornému textu (souhlasit s ním),
- c) zda respektují duševní vlastnictví jako formu majetku,
- d) jak by sami reagovali v případě, že by jim někdo zcizil jejich duševní vlastnictví.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodický materiál vznikl v rámci projektu Škola bezpečně online: Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti bezpečného užívání internetu v Pardubickém kraji.

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.3.12/04.0016.

Tento projekt je prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR.

Vydalo Národní centrum bezpečnějšího internetu v roce 2012.

Na materiálu spolupracovali Mgr. Kateřina Lukášová a Mgr. Rastislav Pacák.